

Els Comtes de Peralada & Mallorca

Inés Padrosa Gorgot

I. INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

Els Rocabertí han estat una de les nissagues nobiliàries més importants de Catalunya i Mallorca i, per tant, de la Corona d'Aragó. Aquest llinatge, que té el seu origen el s. IX amb Dalmau de Rocabertí, en el decurs dels segles ha sobresortit pels seus vincles amb diversos membres de la reialesa: el primer va ser amb Jaume I, els comtes Dalmau V¹ i el seu fill Jofre III² acompanyaren al rei a la conquesta de Mallorca. A partir d'aquest moment s'inicia la relació amb l'illa que perdurarà fins a l'extinció de la nissaga a finals del segle XIX. En el decurs dels segles, molts dels seus membres han destacat per haver format part de diferents estaments nobiliaris, polítics o eclesiàstics.

Els Rocabertí portaven, també, altres cognoms com els Verí, Boixadors, Dameto, Cotoner, Pacs/Pax... de manera que estaven emparentats amb diverses famílies mallorquines d'alt rang.

Els darrers Rocabertí, tal com tindrem ocasió de comprovar, estaven molt vinculats a l'illa de Mallorca: dos dels tres germans varen néixer a la ciutat de Palma i pràcticament tota la seva família residia allà. De manera que, tot i haver establert la residència a Peralada, eren habituals les anades i vingudes Peralada-Palma-Peralada.

A Palma, els Rocabertí són propietaris per herència de son pare d'un bon nombre de censos, finques rústiques i possessions a Inca, a Artà (Morell), Santa Ponça i Manacor, a més d'una vintena de finques a Ciutat. Amb els anys el patrimoni augmenta amb finques, unes per adquisició, és el cas de Bendinat, i altres rebudes en herència dels oncles paterns Antoni, Ignasi i Joan.

Per això, per entendre millor el procés de restauració dels Rocabertí i les seves actuacions al Castell de Peralada, hem d'apropar-nos a les seves possessions illenques i als diferents llinatges mallorquins: als Dameto, marquesos de Bellpuig; als Despuig, comtes de Montenegro; als Sureda, marquesos de Vivot; als Fortuny, cosenyors d'Estellencs, o als Montaner, marquesos del Reguer.

A Palma, als darrers membres de la nissaga i als seus descendents se'ls coneixia amb l'apel·latiu de "Els Peralada", i així se'ls anomena encara avui.

L'honor de portar a terme les principals obres de restauració durant el darrer quart del segle XIX al Castell i al Convent del Carme a Peralada, i al Castell de Requesens a la Jonquera, el comparteixen els germans Antoni, Tomàs i Joana Adelaida Rocabertí, Dameto, Verí i Boixadors.

Antoni (Palma, 1831-Peralada, 1887), era el major. Cèlibe, va heretar, entre altres, els títols de comte de Savallà, comte de Peralada i vescomte de Rocabertí, però els cedí al seu germà, també cèlibe, Tomàs (Pal-

---

1 Dalmau V (1212-1229) a les ordres del seu oncle el comte d'Empúries va seguir a Jaume I a Mallorca, on va morir abans d'aconseguir prendre la capital.

2 Jofre III (1229-1282) també es trobava a l'illa quan va tenir lloc el desenllaç del seu pare; però va esdevenir habitual que ell acompanyés a Jaume I, ho va fer a Sòria, a Múrcia i a França.

ma, 1840-1898), excepte el de Savallà. En morir els dos germans, va ser Joana Adelaida (París, 1834-Requesens, 1899), casada amb Ramon Despuig Fortuny, comte de Montenegro, qui heretà tots els títols i quedà estroncada en ella la línia directa de successió al quedar sense descendència per la mort del seu fill, infant de cinc anys.

Però, per arribar fins aquí hi ha un llarg recorregut històric de personatges. Analitzem de manera ràpida quins membres han gaudit de dos dels títols que més renom han donat a aquest llinatge: el de Comtes de Peralada i el de Comtes de Savallà o Zavellà.

Els germans Rocabertí en el Pati del Castell

I.1 ELS COMTES DE PERALADA

Els Rocabertí

A les Corts de Barcelona, celebrades l'any 1599, el rei Felip III atorga el primer títol de comte de Peralada a Francesc Jofre de Rocabertí (†1634).

El succeeix Francesc Dalmau (1634-1640) 2n comte de Peralada qui, en entrar a l'orde dels dominics el 1640, el cedeix al seu germà Ramon Dalmau (1640-1663), qui esdevé el 3r comte de Peralada i

1er marquès d'Anglesola, entre altres títols. Els Rocabertí varen transmetre el títol per línia directa fins al s. XVII, quan el vescomte Martí Jofre de Rocabertí (1663-1671), quart comte de Peralada, va morir sense fills. El va succeir la seva germana Elisenda (1671-1672), casada amb Ramon de Rocafull, comte d'Albatera i baró de Bétera.

Els Rocabertí-Rocafull

A Elisenda de Rocabertí la segueix el seu fill Guillem (post. 1672-†1728) de Rocafull i de Rocabertí, qui esdevé sisè comte de Peralada i altera l'ordre dels seus cognoms donant preferència a Rocabertí. Va ser el primer del llinatge que va rebre el títol de *Grande de España* (1704) i un personatge rellevant a Saragossa, a on va costejar obres a la Basílica de El Pilar.

Els Rocabertí-Boixadors

En morir Guillem sense fills, va heretar el títol un seu cosí segon Joan Antoni de Boixadors (1728-1745), setè comte de Peralada, 6è comte de Savallà, qui en rebre els títols de la casa Rocabertí també va donar preferència a aquest llinatge. Amb Joan Antoni de Boixadors s'uneixen els títols de Peralada i Savallà els quals romandran lligats a la mateixa persona fins Josepa de Sureda Fortuny (†1955), i és amb ell que s'inicia la branca mallorquina.

A Joan Antoni de Boixadors el va succeir el seu fill Bernat Antoni (1745-1755), 8è comte de Peralada i 7è de Savallà, entre altres títols. L'últim membre masculí dels Boixadors va ser Ferran Felip Basili (1755-1801), 9è comte de Peralada i 8è de Savallà; d'ell els títols es varen trasmetre a la seva neboda donya Joana de Rocabertí († Peralada, 1862), de Boixadors i de Cotoner que va esdevenir la 10ena comtessa de Peralada, 9ena de Savallà, maridada amb Antoni M. Dameto, Cres-

pí de Valldaura (†1825), qui, al igual que els seus predecessors, va avantposar el nom de Rocabertí als seus propis, passant a nomenar-se Rocabertí de Dameto.

Els Rocabertí-Dameto

De la mateixa manera varen actuar el seu fill Francesc Xavier (1862-1875) i els néts Tomàs (1875-1898) i Joana Adelaida (1898-1899).

Pèrdua del cognom Rocabertí

Després de Joana Adelaida, hereta el títol el nét de la seva tia-àvia Aina de Boixadors Cotoner, Joan Miquel de Sureda i Verí Boixadors (†1912), mar-

quès de Vivot, circumstància amb la qual es perd el cognom Rocabertí. A aquest el succeeix la seva filla Josepa de Sureda Fortuny (†1955).

És en aquest moment que Antoni de Montaner Sureda esdevé comte de Peralada i el seu germà Pere, comte de Savallà. Segueix la línia comtal el fill d'Antoni de Montaner i de Margalida Cerdà Cifre, Pere de Montaner Cerdà, l'actual comte de Peralada.

Genealogia Comtes de Peralada i Vescomtes de Rocabertí

Francesc-Jofre de Rocabertí
I c. de Peralada (1599-1634)
XXV vesc. de Rocabertí

Magdalena Zaforteza Espanyol

Francesc Dalmau de Rocabertí Zaforteza
II c. de Peralada (1634-1640)
XXVI vesc. de Rocabertí

Ramon Dalmau de Rocabertí Zaforteza
III c. de Peralada, (1640-1663)
XXVII vesc. de Rocabertí

Martí Jofre de Rocabertí
IV c. de Peralada (1663-1671)
XXVIII vesc. de Rocabertí

Elisenda de Rocabertí
V comtessa de Peralada
(1671-1672)
XXIX vesc. de Rocabertí

Ramon de Rocafull i de Puxmarin

Guillem-Manuel de Rocafull i de Rocabertí
VI c. de Peralada (1672-1728)
XXX vesc. de Rocabertí

Tomàs cardenal

Esclarmunda ^a

Joan de Boixadors i de Rocabertí
(†1672)

^b Teresa de Pinós i de Rocabertí

→ Joan Antoni de Boixadors i de Pinós
VII c. de Peralada (1728-1745)
XXXI vesc. de Rocabertí

^a Uníça Sureda de Sant Martí Zaforteza

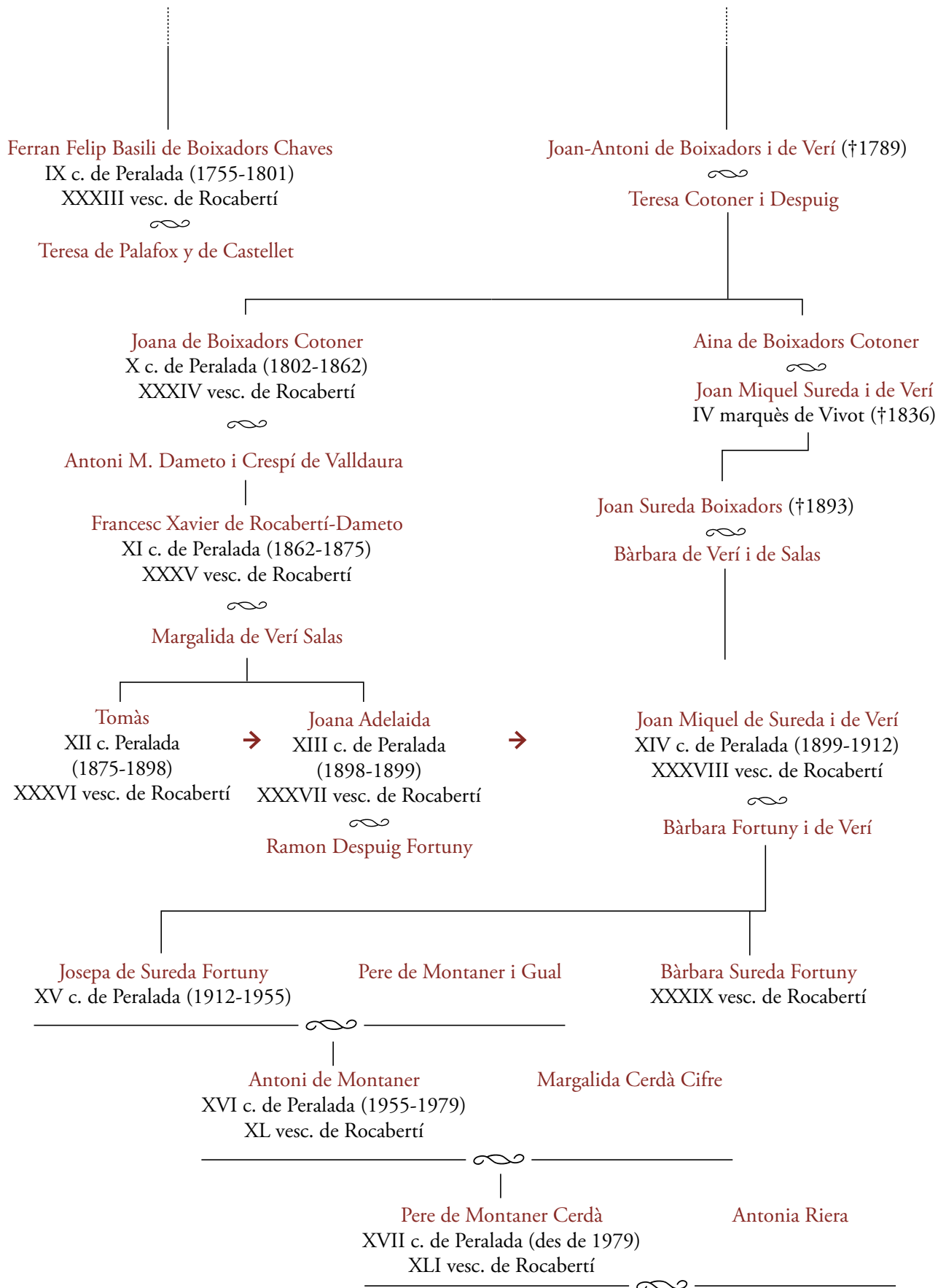
Xaveria von Berge-Herrndorf

^a Bernat Antoni de Boixadors i Sureda de Sant Martí
VIII c. de Peralada (1745-1755)
XXXII vesc. de Rocabertí

Cecilia Faustina Chaves-Messía
y Arias-Maldonado

^a Josep de Boixadors i Sureda de Sant Martí

Josepa de Verí i de Salas

I.2 ELS COMTES DE SAVALLÀ O ZAVELLÀ

Un altre dels títols que ostentaren els darrers Rocabertí va ser el de comtes de Savallà, o Zavellà, aquest darrera denominació segons s'ha escrit històricament en els documents.

El llinatge s'inicia també l'any 1599, moment en què el rei Felip III atorga el títol de comte de Zavellà a Bernat de Boixadors i d'Erill-Orcau, senyor de Savallà, municipi de la Conca de Barberà a la província de Tarragona. Des d'aquest moment fins a l'actualitat disset persones n'han ostentat el títol, d'entre les quals mereixen especial atenció Joan Antoni de Boixadors (Badalona, 1672- Sant Pier d'Arena, Gènova, 1745), sisè comte de Savallà el qual, com musicòleg, fou director de la capella de música del Palau Reial de Barcelona i de la capella imperial de Viena, com erudit presidí l'Acadèmia dels Desconfiats de Barcelona i, com a militar i polític austriacista va ser governador de Mallorca d'on va foragitar els borbònics, i també Bernat Antoni de Boixadors Sureda, membre fundador de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i ambaixador a Portugal (1753-1755), on va morir a causa del terratrèmol ocorregut a Lisboa.

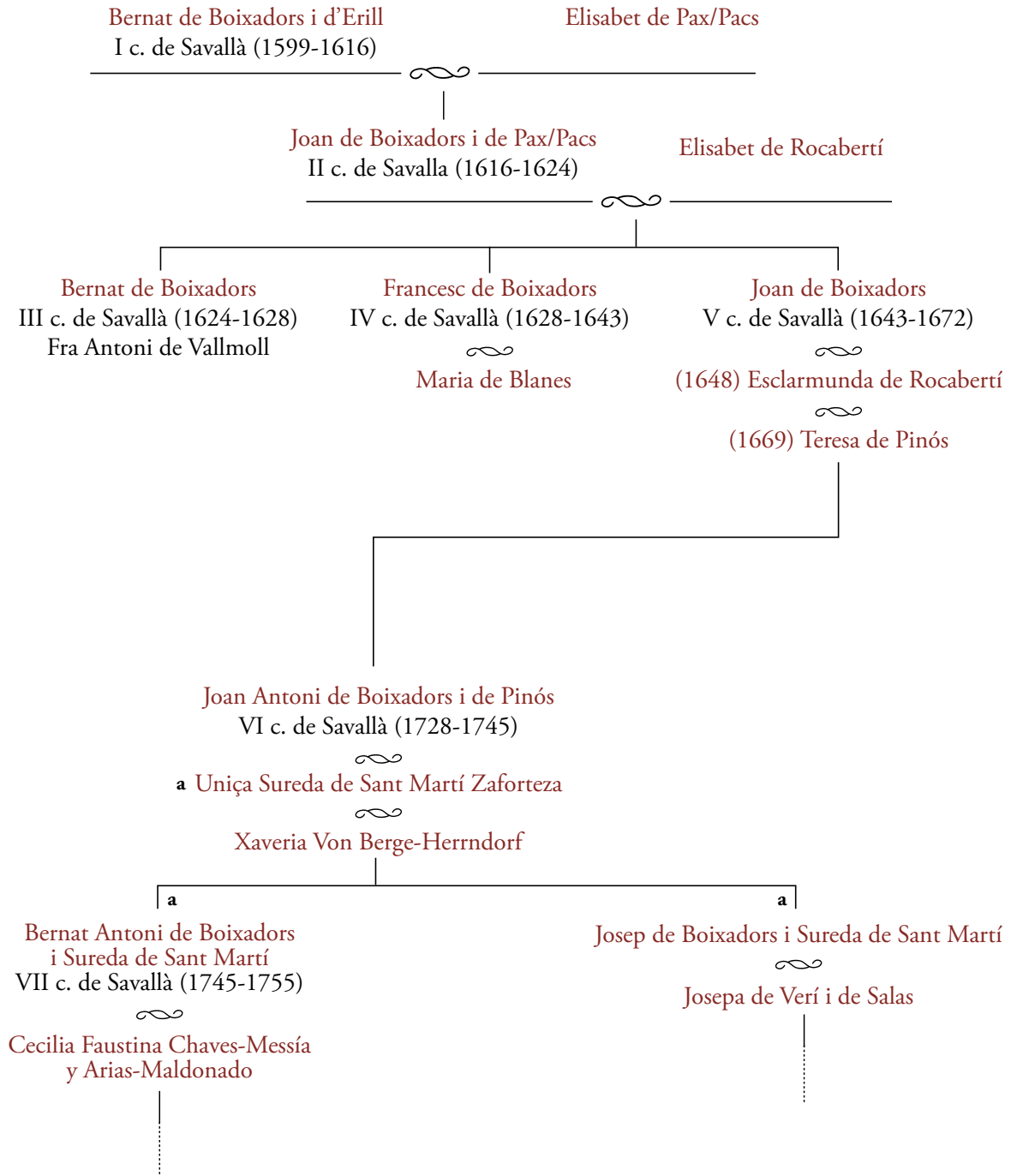
Seguint amb la nissaga, la dignitat es transmet fins arribar a Joana de Rocabertí, Boixadors i Cotoner (1785-1862), qui esdevé la novena comtessa de Savallà; després l'hereta el seu fill Francesc Xavier, i posteriorment i successivament, els fills d'aquest Antoni, Tomàs i Joana Adelaida.

De Joana Adelaida el títol passà al nét de la seva tia-àvia materna Aina o Anna de Boixadors Cotoner, en Joan Miquel Sureda Verí (Palma, 1850-1912), 4rt marquès de Vivot, qui sumà

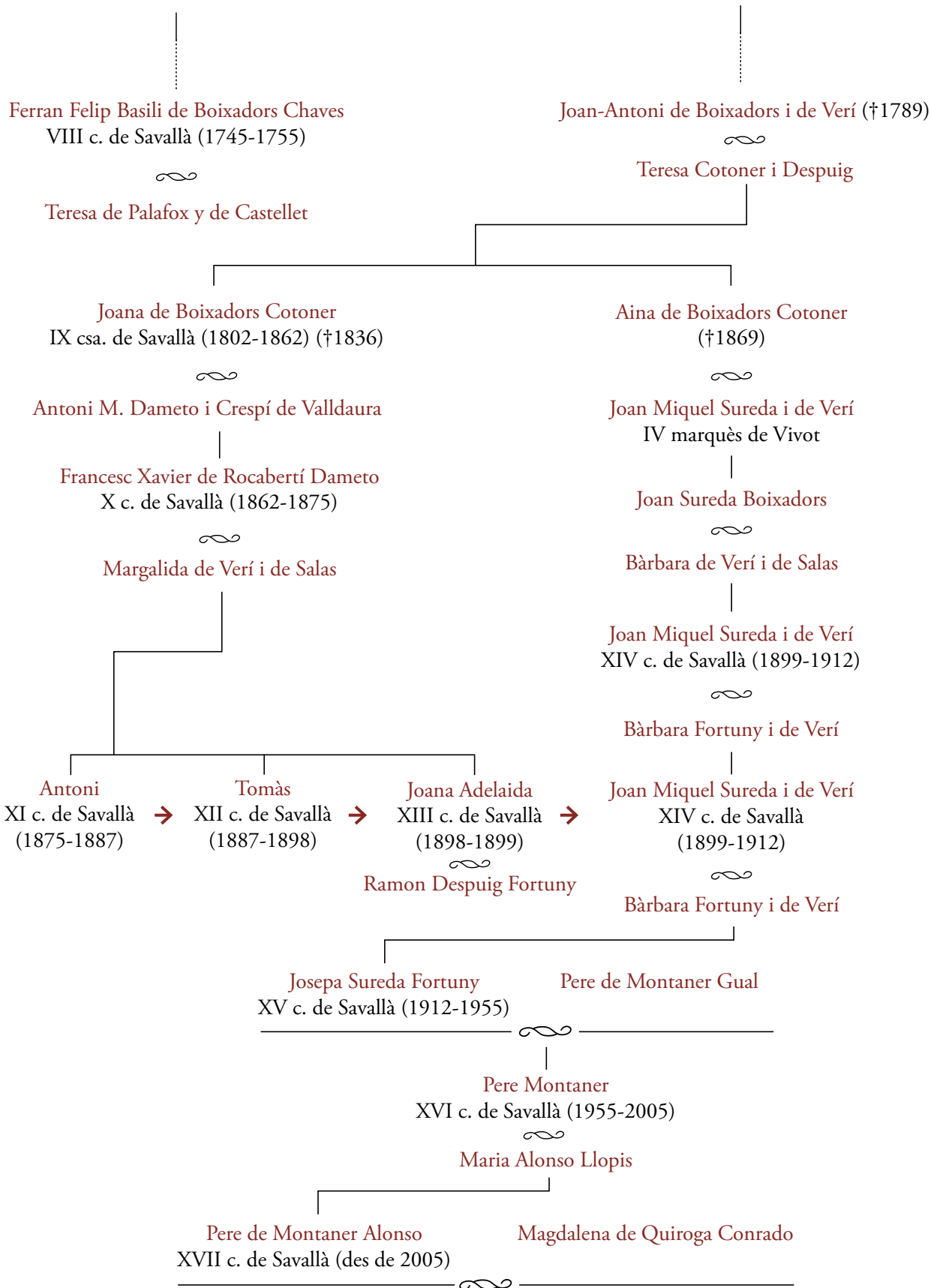
els títols de comte de Zavellà i de Peralada, i fou continuadora la seva filla, Josepa Sureda Fortuny (1879-†1955), casada amb Pere de Montaner i Gual (Palma, 1880-1960). Heretà el títol el seu fill Pere de Montaner Sureda (Palma, 1917-2005), i d'aquest, el seu fill, Pere de Montaner Alonso qui l'ostenta actualment.

Genealogia Comtes de Savallà

II. L'EXPOSICIÓ

A l'exposició de la Biblioteca de Peralada d'enguany es pretén recordar tots aquests vincles mallorquins a través de llibres, documents i quadres, alguns traslladats dels seus llocs habituals a la biblioteca expressament per a l'ocasió (és el cas dels quadres de Vicente López o d'Antoni Ribas), mentre que els d'iconografia religiosa segueixen en el seu emplaçament històric, a l'església (és el cas del retaule dedicat a S. Tomàs de Villanueva de Fausto Morell o el de Caterina Tomàs).

Biblioteca (c. 1890)

II.1 LES POSSESSIONS MALLORQUINES

Raixa (Bunyola)

Segons ens conta Joaquín María Bover en la seva obra “Noticia Histórico-artística de los Museos del eminentísimo señor Cardenal Despuig” (Palma, 1845), quan la conquesta de Mallorca per Jaume I, el predi de Raixa va ser atorgat al comte Ponç Hug d'Empúries. Posteriorment, la propietat va passar a

Bernardo Guillén, sagristà de Girona; després a la família de Sant Martí; d'aquesta a la família Zaforteza Tagamanent i, l'any 1620, a la de Despuig, del llinatge dels Comtes de Montenegro i Montoro.

La possessió de Raixa, que ha passat a la història per les col·leccions reunides pel cardenal Antoni Despuig Dameto³ (Palma, Mallorca, 1745-Lucca, Toscana, 1813), la rep més tard per herència el seu nebot, Ramon Despuig Fortuny (Palma, 1827-1925)⁴, comte de Montenegro i Montoro qui, com ja s'ha comentat amb anterioritat, esdevindrà cunyat de D. Tomàs i D. Antoni de Rocabertí, en casar-se amb la seva germana, Joana Adelaida.

Escut del cardenal Despuig

- 3 Antoni Despuig va adquirir un terreny a Arriccia a un pintor escocès, Gabino Hamilton, i des de l'any 1787 fins a 1796 va trobar nombroses peces, altres les va adquirir i totes les envià a Mallorca, el destí era Raixa.
- 4 Bartomeu Bestard “La colección artística del cardenal Despuig” Diario de Mallorca (30.VIII.2009).

*Vista actual de Raixa, després de la restauració.
(Fot. Inés Padrosa)*

*La col·lecció d'escultures del cardenal Despuig,
actualment al Castell de Bellver. (Fot. Inés Padrosa)*

Quan la va heretar, la possessió disposava d'una pinacoteca que constava d'un total de 267 obres, amb retrats de familiars il·lustres com els de Llorenç Despuig Cotoner, bisbe de Mallorca i arquebisbe de Tarragona, el de Joan Despuig Dameto⁵, comte de Montenegro i de Montoro,

5 Realitzat pel pintor mallorquí Joan Torres

Grande de Espanya i cavaller de l'Orde de Carles III o el de Ramon Despuig Cotoner i Martínez de Marcilla, Ram de Montoro, comte de Montenegro i Montoro, cavaller de l'orde de Calatrava.

Disposava, també, d'un gran nombre d'escultures, inscripcions, d'una rica col·lecció de gravats i d'una biblioteca amb 12.500 volums entre els quals s'hi trobaven incunables.

Ramon Despuig serà el darrer membre de la família en ser-ne propietari. En vida de la seva muller ven algunes de les principals obres d'art que ella recupera, mentre altres foren adquirides pel col·leccionista danès Karl Jacobsen, i es troben ara al museu de Copenhague. Al cap d'uns anys, el 1910, Antoni Jaume Nadal l'adquireix. L'any 1918, amb la intenció d'evitar que el patrimoni artístic desaparegués o sortís de l'illa l'arquitecte Guillem Reynés Font i Josep Ramis d'Ayreflor Sureda compraren les col·leccions que finalment es adquirida. l'any 1923 per l'ajuntament de Palma i actualment es pot contemplar al Castell de Bellver.

Fa pocs anys el Govern Balear va dur a terme una restauració de la possessió i dels seus jardins, però la casa es troba buida de continguts.

Can Puig

Can Puig havia estat una de les millors cases senyoriales de Palma, i l'edifici, situat en el cor de *Ciutat*, a l'actual Plaça Joan Carles I, *devers* el Passeig des Born, fou qualificat com el més emblemàtic de la vila.

El seu origen es remunta al segle XV i foren els Espanyol el llinatge propietari fins el segle XVII. En aquest període, l'hereta Margalida de Pacs-Espanyol, casada amb Albertí Dameto i de Rocabertí, tercer marquès de Bellpuig. Durant el segle XVIII el rep per herència Antoni Dameto Dameto, ca-

El Borne

Can Puig amb la terrassa tancada al passeig des Born, gravat publicat a l'obra de l'arxiduc Lluís Salvador Die Stadt Palma (1868)

Interior de Can Puig l'any 1960

sat amb M. Ignàcia Despuig Dameto, germana del cardenal Antoni Despuig.⁶

El títol de marquès de Bellpuig es transmet a Francesc Xavier de Rocabertí qui també ostentava els títols de comte de Peralada i de Savallà, i d'aquests als seus fills: Antoni, Tomàs (XIè) i Joana Adelaida (XIIena.). I, juntament amb el títol hereten les propietats, entre les quals figura Can Puig.

Mentre els germans Rocabertí en foren propietaris mantingueren el casal i l'enriquiren:

⁶ *Christie's Catàleg de la subhasta. Can Puig y Castillo de Bendinat, Mallorca. Pinturas, muebles y obras de arte pertenecientes a una familia de la nobleza mallorquina. Subhasta 24 i 25 de maig de 1999.*

Interior de Can Puig cap a la meitat del segle XX.

“Quan la desfeta de Can Montenegro a finals del segle XIX perquè el comte Ramon Despuig ... es va arruïnar, la seva esposa dona Joana-Adelaida ... va adquirir bona part del patrimoni dels Despuig que va ser traslladat a la casa pairal dels marquesos de Bellpuig (Can Puig al Born)”⁷

Així es va mantenir fins la primera meitat del segle XX. L'any 1948 escrivia Verrié⁸

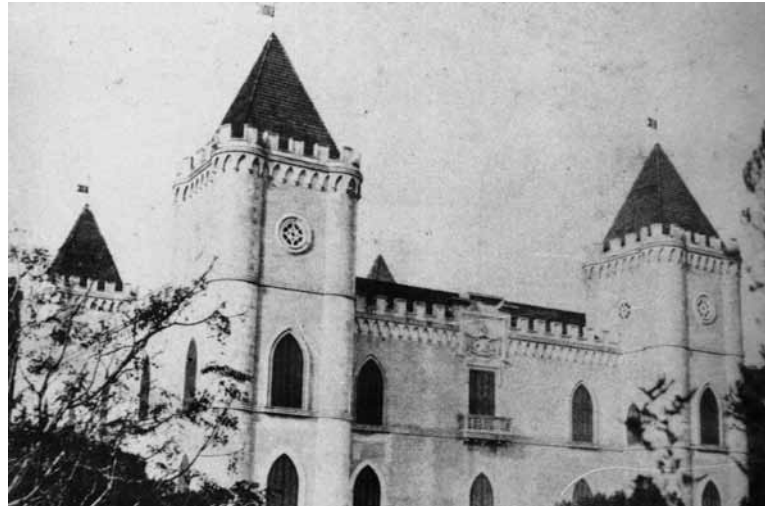
“a Can Puig ... se reuní tot el refinament i luxe que era possible al segle XVIII mallorquí; tot i que a casa interessa en sí mateixa, i també la col·lecció de pintures que atresora, la seva gràcia particular s'ha de cercar sobretot en el mobiliari, d'un gust entre italià i Lluís XV...”

En aquest moment, es modificà la façana i també s'actuà en algunes parts de l'interior. L'any 1999 el mobiliari i tot el seu contingut va ser venut en subhasta per la casa Christie's. Posteriorment, el 2011, la CAM va subhastar l'edifici.

7 Jaume Llabrés Mulet “Quatre cadires neoclàssiques de la Parròquia de Santa Creu” a Tres segles d'arts sumptuària a Mallorca Palma: Monestir de la Puríssima Concepció, 2010, p. 75-82..

8 Frederic Pau Verrié Mallorca Barcelona:Aries, 1948.

Castell de Bendinat

Bendinat abans de les restauracions de Joana Adelaida de Rocabertí

Quan el 1876 els germans Antoni i Tomàs de Rocabertí inicien les tasques de restauració al castell de Peralada i al de Requesens, la seva germana Joana Adelaida, adquireix la possessió de Bendinat al marquès de la Romana i inicia nombroses obres de restauració que coincideixen amb les que porten a terme els seus germans a les terres empordaneses. Així queda palès en una carta de Tomàs de Rocabertí, datada a Palma el 12 de desembre de 1878 i dirigida al seu oncle Ignasi, a on comenta: *“Juana y Ramon muy ocupados con las obras de Bendinat”*.

Bendinat era una alqueria islàmica que tenia el nom de Bendinex. Durant segles la propietat pertany als Burgues i, després del segle XVII, per herència, passa a la família Salas; els successors foren els Caro, marquesos de la Romana.

Pedro de Caro i Álvarez de Toledo, nét del marquès i de Dionísia de Salas i de Boixadors, va ser el promotor del castell-palau neogòtic que va ser

edificat sota la seva direcció, segons comentaris de l'historiador Quadrado.

A l'últim quart del s. XIX la possessió⁹ va ser adquirida per Joana Adelaida Dameto, casada amb Ramon Despuig, qui va potenciar una reforma del castell. Es suprimiren els teulats, es canviaren les almenes i es va substituir l'escut del marquès de la Romana. Els blasons que figuren en l'actualitat corresponen als Dameto, Verí, Boixadors i Salas (Escut de Donya Joana), i als Despuig, Fortuny, Despuig i Sureda, escut de don Ramon, amb l'àguila imperial como a sostenidor, segons privilegi dels Despuig.

En morir Joana Adelaida va heretar Bendinat Josep Despuig i González de Valbuena. L'any 1990 el propietari era Fernando Trullols Morell.

La intervenció de Joana Adelaida no es limità a l'exterior, contruccions i jardins, sinó que també es va estendre a la decoració de l'interior ja que els anteriors propietaris s'havien endut part del mobiliari, així que els Montenegro portaren una reforma que es calcula s'acabà cap a 1880.

En poques ocasions s'ha parlat de la cultura i la sensibilitat artística de Joana Adelaida però se sap que la seva intervenció va ser decisiva, encara que, després de la venda en subhasta de les pertinències de la propietat l'any 1999, de la seva obra només en resta l'ornamentació pictòrica mural existent al menjador, en les quals s'hi troben representades escenes històriques, probablement realitzades

Vista del menjador de Bendinat, abans de procedir-se a la subhasta de 1999.

per Bordoy, pintor mallorquí, relacionades amb els Despuig i la Conquesta de Mallorca (1229) pel rei Jaume I, i amb la mort del vescomte Dalmau de Rocabertí. En elles alguns dels retratats corresponen a personatges de diferents membres de la família. A la sanefa que emmarca les pintures alternen les armes dels Rocabertí i dels Despuig.

Joana Adelaida va ser la darrera representant de la nissaga Rocabertí, va heretar els títols i les propietats dels seus germans i en morir era la terratinent més important de l'illa¹⁰.

9 Donald G. Murray, Jaume Llabrés, Aina Pascual "Jardines de Mallorca". En el moment de la compra la finca tenia 2.800 quarterades o sigui, 1.278 hectàrees; el preu pagat va ser d'unes 398.615 ptes. Al nord arribava fins a Son Vida i Santa Eulàlia, a l'est fins a Son Sureda i Son Berga, al camí de Gènova i Son Toells fins el mar.

10 El testament fet a Palma davant el notari Francesc de Paula Massanet, el 3 de juliol de 1896, nomenava com hereters seus els nebots Fernando Truyols Despuig i Josep Despuig González de Balbuena. Bendinat va tocar al darrer, qui també va realitzar obres en el castell.

Morell (Artà)

*Façana possessió Son Morell.
(Fot. Carolina Tur)*

El predi de Morell es troba en el terme municipal d'Artà, sobre una petita elevació als peus de la muntanya de Ferrutx, i els seus orígens cal cercar-los en una antiga alqueria àrab.

A la segona meitat del s. XIX formava part del patrimoni dels comtes de Peralada, i sabem que en aquest període la casa principal no estava en bones condicions, com queda palès en els escrits conservats. Disposava d'una gran extensió de terreny en el qual s'hi cultivaven tarongers, però sobretot era terra d'oliveres com ho demostra la magnífica tafona que, restaurada, encara avui es pot contemplar. Se sap, també, que era zona d'abundant caça i de cria de bestiar cavallar i cabrú.

És digne de ressaltar l'important sistema de reg hidràulic, amb diverses fonts comunicades per aqüeductes de diferents alçades, com "Es Pont des musol" que arriba fins a 20 metres d'alçada.

Un pati quadrangular actua de distribuïdor de les dependències principals amb una escalinata a la part

alta des de la que s'accedeix a la capella i a l'entrada de la torre àrab.

La possessió de Morell ha estat excel·lentment restaurada per Joan Trullols Rovira un dels descendents dels hereters de la comtessa Joana Adelaida, i la seva senyora Gloria Erasmo.

Morell va ser una de les possessions visitades i comentades per l'arxiduc Lluís Salvador¹¹, circumstància recollida a la seva obra així com a l'epistolari de Tomàs de Rocabertí dirigit al seu germà Antoni¹²:

"El archiduque vino según me dijeron a tomar apuntes y vistas del jardín, creo que es un architoqué."

11 Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena (Florència, 4.VIII.1847-Brandais d'Elba (Àustria, 12.X.1915) era fill de Leopoldo II, el Gran Duc de la Toscana, i de la seva muller, Maria Antonieta de Borbón Dos Sicílies. Per part de la família paterna era cosí de Francesc I, emperador d'Àustria i rei d'Hungria i, per part de mare, era nebot de la reina regent Maria Cristina, i cosí d'Alfons XIII.

Degut a l'exili de la seva família estava habituat a viure i viatjar per diversos llocs de la geografia, fins i tot Austràlia i Estats Units, però el varen ser les Balears les zones que més li captaren l'atenció fins al punt d'escriure'n diverses obres. És en aquest període que l'arxiduc Lluís Salvador s'enamora de l'illa (això succeeix l'any 1867), i decideix escriure diverses obres per donar-la a conèixer al seu país. Al cap de dos anys, va publicar el primer títol: Die Balearen in Word und Bild geschildert. Retorna el 1871-72 i prossegueix l'obra Die Balearen (1869-1891), la qual es va traduir amb el títol de Las Baleares descritas por palabras e imágenes.

Altrament, el 6 de juliol de 1872 compra la possessió de Miramar a Valldemossa, i inicia la seva restauració amb la reconstrucció de l'antiga torre, la reedificació de la casa, i la construcció, de nou, de la capella, la qual estava enderrocada i crea un jardí claustral a la part posterior. És un jardí mediterrani amb tarongers, magraners, figueres i nogueres, entre altres fruiters. Compra, també, la possessió coneguda amb el nom de Son Marroig, amb una important extensió de terreny i la dota de jardins.

12 1877.12.19. Carta de Tomàs, des de Morell, al seu germà Antoni ARM-MT Ll. 32H-Pl.7.

Can Montenegro

El casal Can Montenegro, situat en el carrer del mateix nom, va esdevenir propietat de Ramon Despuig Fortuny, marit de Joana Adelaida de Rocabertí. Al llarg de la seva vida, Despuig es va anar venent o empenyorament algunes de les peces més significatives allà custodiades.

Ramon Despuig Fortuny, fotografia extreta de Jardines de Mallorca de Donald G. Murray, Jaume Llabrés-Aina Pascual.

El mes d'agost de 1899¹³, el marquès de la Torre recupera la col·lecció de tapissos els quals havien estat empenyorats a una casa de París. Jordi Trullols Dezcallar, nét de Fernando Trullols Despuig, descriu les vicissituds ocorregudes als esmentats tapissos:

13 L'agència de duanes de Portbou "Fins y Falibert" notifica al marquès de la Torre l'arribada de 8 tapissos.

"Estos tapices procedían de Casa Montenegro y se hallaban empeñados en París por. D. Ramon Despuig y Fortuny, Conde de Montenegro, y mi abuelo Fernando los rescató colocando la mayor parte de ellos en el Comedor de su casa de Palma (Portella), y otros enmarcados en la Sala. Al fallecer dicho mi abuelo paterno se quedaron, por indiviso, entre algunos de sus hijos y los adquirió. Miquel Mateu Pla, actual propietario del Castillo de Peralada, donde los tiene colgados en el gran vestíbulo (creo que se trata de la historia de Marco Antonio y Cleopatra, allá en Peralada le dan otro nombre)"¹⁴

Efectivament, l'any 1923 Miquel Mateu esdevé el nou propietari de Peralada i l'any 1930 compra els tapissos que havien estat propietat del marit de Joana Adelaida de Rocabertí a la vídua d'un dels hereters dels seus béns, Magdalena Villalonga Zaforteza¹⁵. Des de llavors es poden contemplar al Castell de Peralada.

*Can Montenegro (Palma de Mallorca).
Arxiu Andreu Muntaner Darder*

14 J.T.D. (=Jordi Trullols Dezcallar o Descatlar) ARM-MT 114 T.

15 ARM-MT. Ll. 122 T-Pl. 15/2. Segons aquest document la família Trullols Villalonga va rebre 23.000 duros per la venda.